

Як адаптувати присадибну ділянку до умов війни і зміни клімату

вебінар

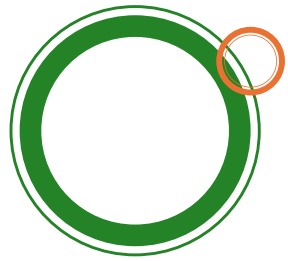

17 жовтня
17:00

+ презентація
посібника

Ця подія організована ГО «Екосенс» і є частиною підтримки членських організацій Української кліматичної мережі через проєкт «Підтримка сталості існування та розвитку мережі українських громадських кліматичних організацій в умовах війни», який реалізується ГО «Еколтава» за підтримки Фонду ім. Гайнріха Бьоля, Бюро Київ – Україна. Думки та твердження, висловлені під час цього вебінару, є відповідальністю ГО «Екосенс» та спікерів, і не обов'язково відповідають позиції УКМ, ГО «Еколтава» або Фонду ім. Гайнріха Бьоля.

Міські городники та садівники – єднаймося!

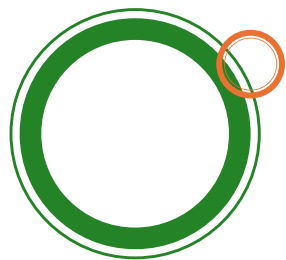
Максим Сорока

еколог, канд. тех. наук,
науковий керівник лабораторії “Довкола”,
городник з 20-річним досвідом

Тетяна Жавжарова

Голова ГО «Екосенс»,
експертка з адаптації громад до зміни клімату,
садівниця, прибічниця малодогляданого саду

Програма нашого вебінару

1. ЗМІНИ КЛІМАТУ ТА ВІЙНА

ДО ЧОГО ГОТУВАТИСЯ ГОРОДНИКАМ ТА САДІВНИКАМ?

У цьому блоці ми поговоримо про нові виклики, що постали перед міськими городниками та садівниками. Як локальні зміни клімату та воєнні дії впливають на міські городи та сади? До яких оптимістичних та песимістичних сценаріїв слід готуватися? Чому традиційні практики та «так тут завжди робили» більше не працюють?

2. ЗМІНИ КЛІМАТУ ТА ПРИРОДООРІЄНТОВАНІ РІШЕННЯ

ЩО МИ МОЖЕМО ЗРОБИТИ?

У цьому блоці ми поговоримо про різні практики, на які слід звернути увагу міським городникам і садівникам, аби адаптуватися до змін клімату (на прикладі південного сходу України)

3. ГОРОДНИКИ ТА САДІВНИКИ В ЕПОХУ ЗМІН КЛІМАТУ

ЯКА НОВА СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНА РОЛЬ

ПРИСАДИБНОГО ГОРОДНИЦТВА ТА САДІВНИЦТВА?

У цьому блоці ми пропонуємо подискутувати про важливість городів та садів присадибних і дачних ділянок у протидії змінам клімату? Як міські городники та садівники стали децентралізованими інженерами зеленого відновлення та адаптації до змін клімату в Україні?

Матеріали вебінару спираються на інформацію Посібника, розробленого Громадською організацією «Екосенс» у співпраці із експертами Лабораторії громадських досліджень "Довкола", в рамках реалізації проекту «Інституційна підтримка Громадської організації «Екосенс» COU106_2024_1_07/1 за підтримки Prague Civil Society Centre.

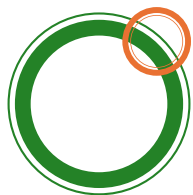
https://vidnova.info/por_pivden.html

ЗМІНИ КЛІМАТУ ТА ВІЙНА

**А ЯК ВИ ВІДЧУЛИ
ЗМІНИ КЛІМАТУ
ТА НАСЛІДКИ ВІЙНИ
У ВАШИХ ГОРОДАХ ТА
САДАХ?**

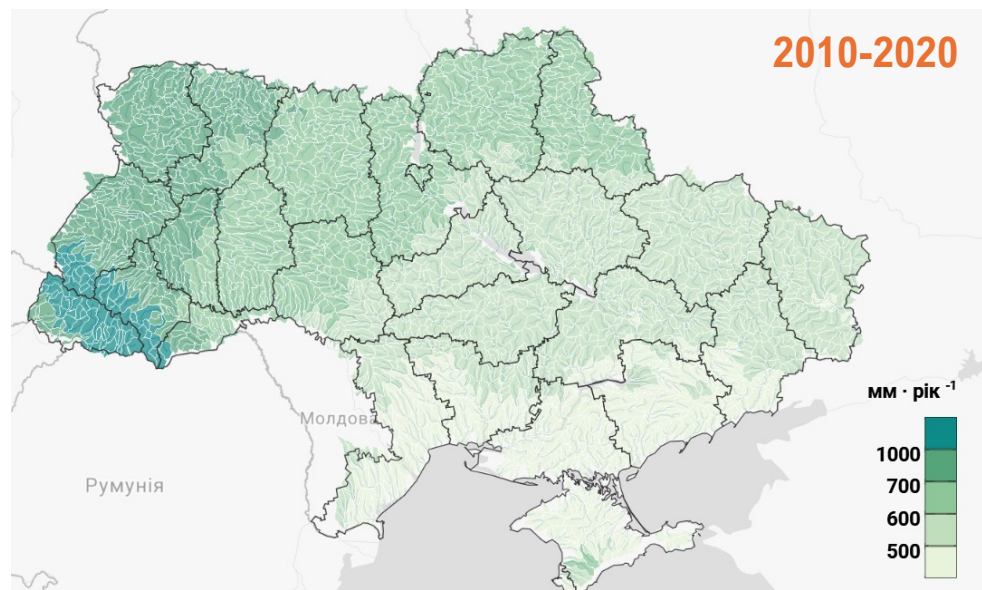
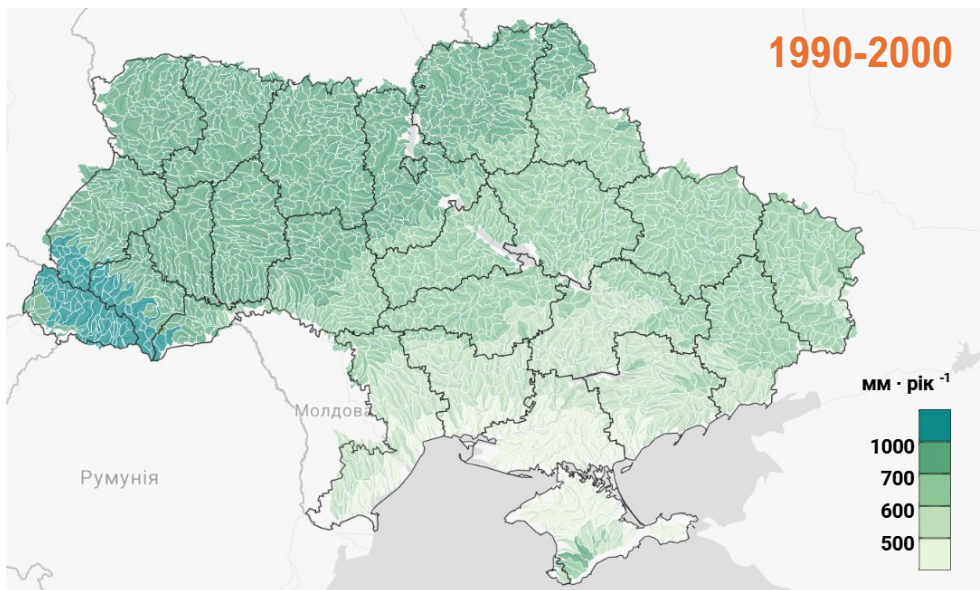
Коротке опитування 😊

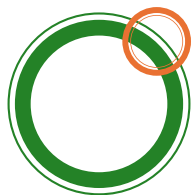
ЗМІНИ КЛІМАТУ ТА ВІЙНА

ДО ЧОГО ГОТУВАТИСЯ ГОРОДНИКАМ ТА САДІВНИКАМ?

Кількість опадів на території України

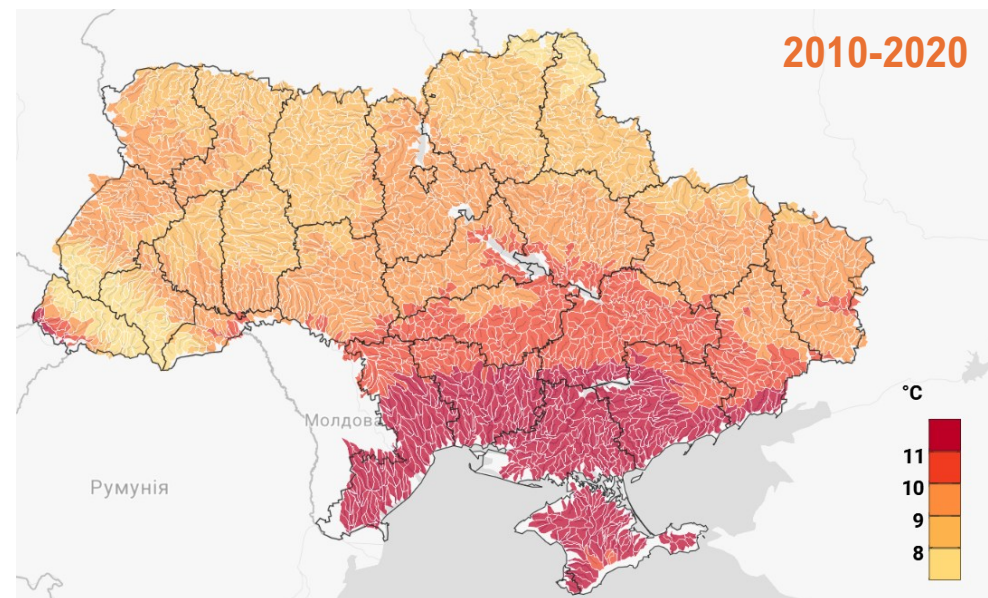
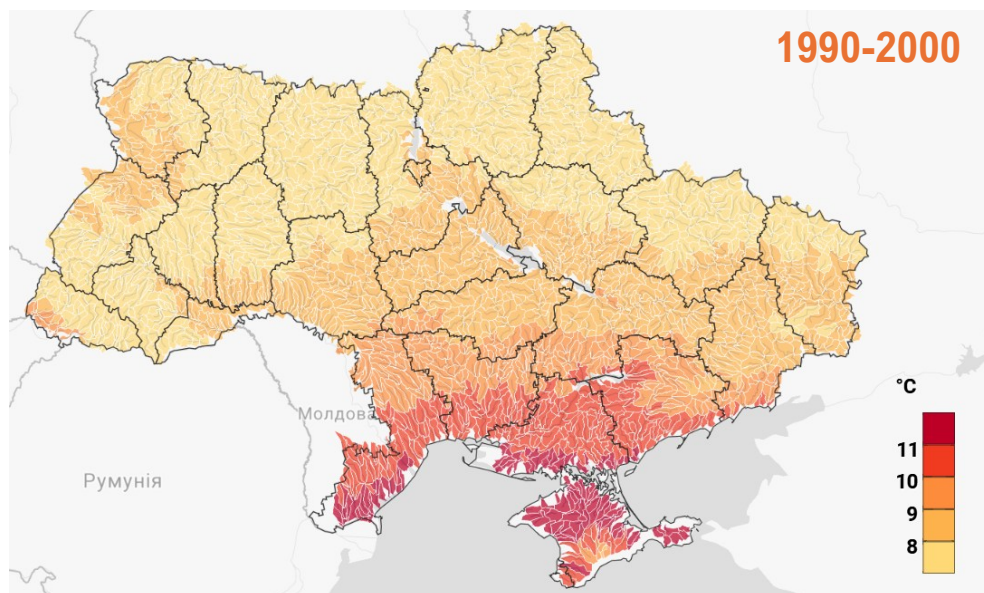
За останні 35 років у більшості областей України спостерігається істотне зменшення кількості опадів. Особливо це відчутно у південно-східних областях нашої країни. Наприклад, для Запорізької області кількість опадів зменшилася з 550...650 мм до 350...480 мм. Істотний дефіцит опадів «традиційно» спостерігають не тільки у літній період. Почастішали випадки дефіциту води весною – на початку важливого для рослин вегетаційного періоду. Прогноз на наступні 15 років невтішний – дефіцит опадів буде посилюватися. Штучне зволоження – це найскладніше завдання для городників та садівників південного сходу України на наступні десятиліття.

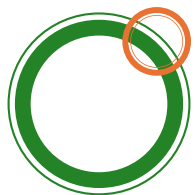
ЗМІНИ КЛІМАТУ ТА ВІЙНА

ДО ЧОГО ГОТУВАТИСЯ ГОРОДНИКАМ ТА САДІВНИКАМ?

Середня температура повітря на території України

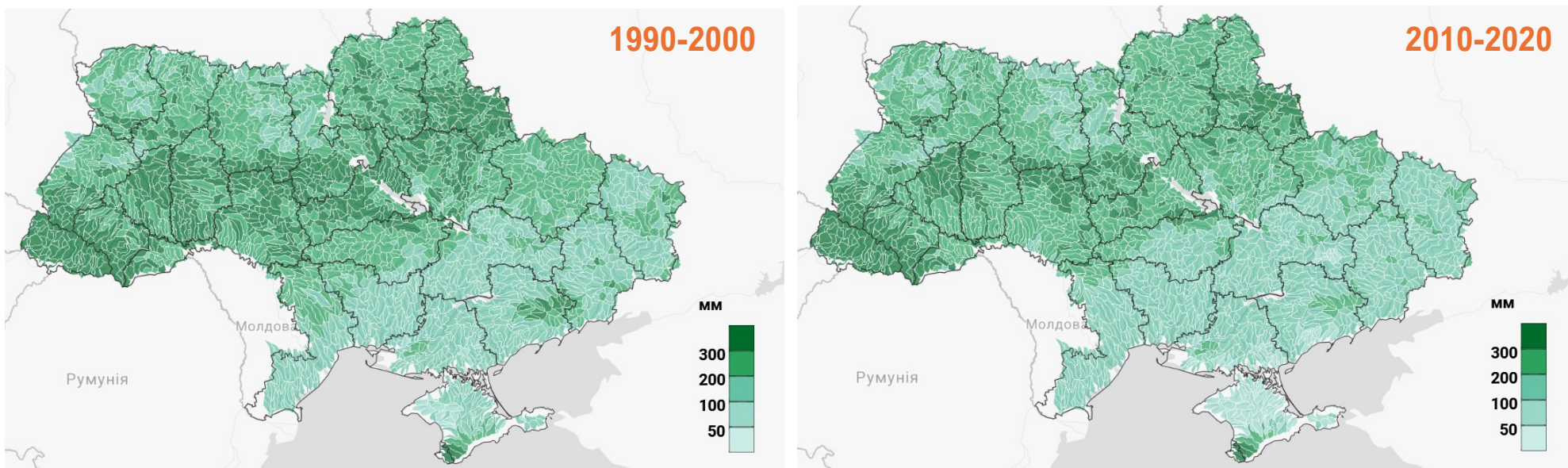
За останні 35 років істотно зросла середня температура повітря по всій території України – особливо у південно-східних областях. Наприклад, для більшості районів Запорізької області середня річна температура перевищує 11 °С. Через теплу та вологу зиму збільшуються ризики поширення грибкових захворювань. Через аномальні заморозки навесні – збільшуються втрати врожаю та змінюється графік вегетаційного періоду. Через спекотне та сухе літо городники та садівники вимушені шукати нові та ефективні практики штучного зволоження та збереження вологи ґрунту. Через аномальну «безхмарну спеку» у південно-східних областях також потрібно застосовувати штучне затемнення.

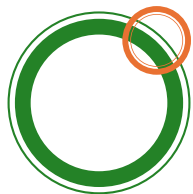
ЗМІНИ КЛІМАТУ ТА ВІЙНА

ДО ЧОГО ГОТУВАТИСЯ ГОРОДНИКАМ ТА САДІВНИКАМ?

Запас вологи ґрунту на території України

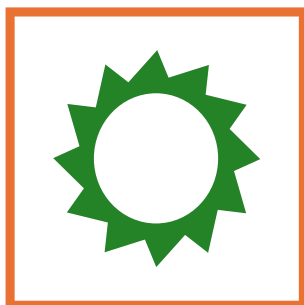

За останні 35 років у більшості центральних областей України спостерігається істотне зниження вологості ґрунту. У південно-східних областях нашої країни цей дефіцит менший. Наприклад, для більшості районів Запорізької області запас вологи ґрунту залишається на рівні 55...70 мм. Через «безсніжні зими» сильно зменшується запас вологи у ґрунті навесні, що вимагає додаткового зрошування на початку вегетаційного періоду. Прогноз на наступні 15 років – дефіцит опадів буде посилюватися, а через нерівномірні опади та зливи, перед городниками та садівниками постає непросте завдання – стримувати висихання ґрунту та більше використовувати накопичувачі опадів.

ЗМІНИ КЛІМАТУ ТА ВІЙНА

ТОП-7 НОВИХ КЛІМАТИЧНИХ ВИКЛИКІВ ДЛЯ ГОРОДУ ТА САДУ

1. Дефіцит вологи у ґрунті
2. Екстремальні перепади температури та «теплі зими»
3. Спекотне та посушливе літо
4. Дефіцит опадів
5. Необхідність термічного та тіньового захисту рослин
6. Збільшена уразливість до захворювань
7. Необхідність рециркуляції зелених відходів

ДЕФІЦИТ ВОЛОГИ У ҐРУНТІ

Через локальні зміни клімату городники та садівники все більше стикаються із дефіцитом запасу води у ґрунті. Через теплі та малосніжні зими ця проблема виникає навесні – у відповідальний початок вегетаційного періоду.

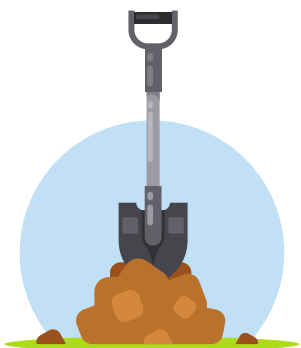
СТРАТЕГІЯ АДАПТАЦІЇ

1. Збільшувати здатність ґрунтових ділянок до затримання та накопичення води
2. Зменшувати випаровування води із ґрунтових ділянок

ТЕХНІКИ АДАПТАЦІЇ

1. **Відмова від суцільного перекопування ділянок**
2. Перекопування «на зиму» по схемі «через ряд» (особливо на похилих ділянках, поперек лінії ухилу)
3. Перекопування із внесенням органічного перегною
4. **Планування ділянок молодого городу та саду**
5. Облаштування обмежених (частково піднятих) грядок
6. Використання сидератів та постійного пару від 1/10 до 1/5 ділянки
7. Обуштування газонів лікарських трав
8. **Облаштування зон (каналів, підкопів, пасток) накопичення води** (та їх наповнення сірими зимовими водами)

ДОСИТЬ!

Відмова від суцільного перекопування ділянок

ДЕФІЦИТ ВОЛОГИ У ҐРУНТІ

Чи готові ви перестати постійно все перекопувати?

URL-покликання на світлини, використані у колажі:

<https://www.pinterest.com/pin/844493675910281> ; <https://www.pinterest.com/pin/1055599908773989> ; <https://www.pinterest.com/pin/7881368094488901>

УРАЗЛИВІСТЬ ДО ХВОРОБ І ШКІДНИКІВ

Через зміни клімату городи та сади – як штучні екосистеми – є більш уразливими до дії шкідників та хвороб. Найбільшу загрозу для городника та садівника «подарувала» постійна тепла і волога зима. Це привело до поширеності випадків грибкових хвороб

СТРАТЕГІЯ АДАПТАЦІЇ

1. Пригнічення поширення грибкових захворювань
2. Перехід на сорти, стійкі до грибкових захворювань

ТЕХНІКИ АДАПТАЦІЇ

1. **Передзимові підготовчі роботи**
2. Обробка саду препаратами, що містять мідь (Увага! Обережно із ними!)
3. Сортуння зелених відходів і використання опалого листя в якості зимової мульчі тільки на стійких ділянках городу
4. Заготівля мульчі зі спеціальних сидератів
5. **Використання пасивного пригнічення грибкових захворювань**
6. Облаштування газонів на основі спеціальних сидератів
7. Облаштування газонів лікарських трав
8. **Використання активного пригнічення грибкових захворювань**
(тільки локальне застосування, доцільно відмовитися від профілактичних обробок)

УРАЗЛИВІСТЬ ДО ХВОРОБ І ШКІДНИКІВ

А чи знали ви, що деякі рослини пасивно пригнічують поширення грибкових захворювань?

Календула

Чорнобривці

М'ята

Меліса

Частина лікарських трав еволюційно пригнічує розвиток грибкових захворювань у ґрунті. Ці рослини дарма широко не використовують як сидерати та рослини-супутники у молодоглядних городах.

Бадилля календули та чорнобривців - ідеальна мульча для грядок із томатами, огірками. А самі рослини підтримують розвиток капусти. М'ята та меліса – корисні та інвазивні спеціальні сидерати. Саме з них слід формувати газони під плодовими деревами у районованих та молодоглядних садах.

ДЕФІЦИТ ОПАДІВ

Дефіцит вологи ґрунту і дефіцит опадів – супутник кожного городника та садівника південного сходу України наступні надцять років. Води стає все менше, а норма опадів буде випадати все більш нерівномірно.

СТРАТЕГІЯ АДАПТАЦІЇ

1. **А ми впевнені, що у крані завжди буде тиск води для поливу?**
2. Використання «сірих вод»
3. Зміна традиційних підходів до штучного зрошення (поливу)

ТЕХНІКИ АДАПТАЦІЇ

1. **Облаштування системи накопичення «сірих вод»**
2. Збір усіх дощових вод
3. Облаштування зон (канал, пасток) накопичення зимових опадів
4. **Використання мульчі**
5. Перехід на техніку поливу «через канал» під мульчу
6. Збір та заготівля мульчі (малодогляні ділянки, спеціальні сидерати)
7. **Облаштування системи крапельного поливу ☹**
(це дорого і у більшості випадків себе не виправдовує)

Я буду сумувати за цією практикою ☺

ДЕФІЦИТ ОПАДІВ – ЗБИРАЙ СІРІ ВОДИ

Якщо у вас під кожною ринвою немає бочки для збору опадів – ви не готові до змін клімату ☺

ДЕФІЦИТ ОПАДІВ – ЗБИРАЙ СІРІ ВОДИ

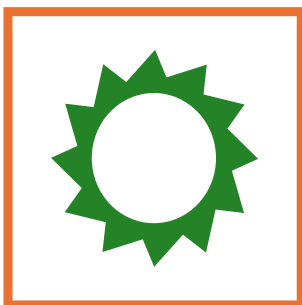
Ви маєте декілька хвилин поговорити про мульчу? ☺
А які види мульчі використовуєте ви?

ЕКСТРЕМАЛЬНІ ПЕРЕПАДИ ТЕМПЕРАТУРИ

Ми маємо бути готовими до непередбачуваних змін агро-кліматичних умов: теплий березень та заморозки у квітні, спекотні червень та липень без опадів, теплу та вогуку зиму із короткостроковими заморозками.

СТРАТЕГІЯ АДАПТАЦІЇ

1. Перехід на сорти городини та плодових дерев, що стійкі до посухи та стресу
2. Зміна графіку висадки городини
3. Акліматизація та захист розсади
4. Активний захист дерев під час заморозків

ТЕХНІКИ АДАПТАЦІЇ

1. **Облаштування теплиць-конструкторів**
2. Захист піднятих грядок агро-волокном
3. Витримка розсади у теплиці у період ризикованої висадки
4. Облаштування прибудинкової оранжереї
5. **Планування ділянок із тіньовим захистом**
6. Використання сіток тіньового захисту із коефіцієнтом 0,5...0,7
7. **Облаштування живоплотів**
(із використанням стрес-стійких рослин-медоносів: чайна троянда, бузок)
8. Використання димових завіс для захисту квіту персика, черешні та яблуні

ТЕРМІЧНИЙ І ТІНЬОВИЙ ЗАХИСТ

Чи використовуєте ви теплиці та парники?

ЦИРКУЛЯЦІЯ ЗЕЛЕНИХ ВІДХОДІВ

Адаптація городників та садівників до локальних змін клімату неможлива без чітко налагодженої циркуляції усіх зелених відходів, що утворюються на присадибній ділянці.

СТРАТЕГІЯ АДАПТАЦІЇ

1. Мінімум спалювання
2. Максимум повторного використання
3. Що неможливо повторно використати – все у компост!

ТЕХНІКИ АДАПТАЦІЇ

1. **Спалювання тільки на етапі весняного захисту квіту плодових дерев** (ну або для приготування смаколиків 😊 після для праці)
2. **Збір зелених відходів для потреб мульчі**
3. Збір дрібних гілок для облаштування грядок або мульчі
4. Збір трав'янистої рослинності та спеціальних сидератів для мульчі
5. Сортування зелених відходів за ризиком «грибкового чинника»
6. **Організація компостера із трьома зонами**
7. Збір компостних вод (для використання та захисту ґрунтів)

ЦИРКУЛЯЦІЯ ЗЕЛЕНИХ ВІДХОДІВ

А у вас тризонний компостер?

Є велика різниця між перегниванням (ферментативним процесом) та гниттям. **Тому є велика різниця між компостерами та гноївками.**

Тризонний компостер – це найоптимальніше рішення для циркуляції зелених відходів та підтримки ферментативного процесу.

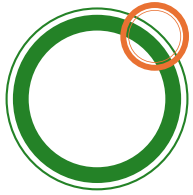

ЗМІНИ КЛІМАТУ ТА ВІЙНА

ГОРОДНИКИ ТА САДІВНИКИ В ЕПОХУ ЗМІН КЛІМАТУ

ЯКА НОВА СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНА РОЛЬ
ПРИСАДИБНОГО ГОРОДНИЦТВА ТА САДІВНИЦТВА?

Запрошуємо до дискусії 😊

НОВА СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНА РОЛЬ ГОРОДНИКІВ ТА САДІВНИКІВ В ЕПОХУ ЗМІН КЛІМАТУ

1 ПОДОЛАННЯ
БІДНОСТІ

2 ПОДОЛАННЯ
ГОЛОДУ

3 МІЦНЕ ЗДОРОВ'Я
І БЛАГОПЛУЧЧЯ

4 ЯКІСНА
ОСВІТА

5 ҐЕНДЕРНА
РІВНІСТЬ

8 ҐІДНА ПРАЦЯ
ТА ЕКОНОМІЧНЕ
ЗРОСТАННЯ

11 СТАЛИЙ РОЗВИТОК
МІСТ І ГРОМАД

12 ВІДПОВІДАЛЬНЕ
СПОЖИВАННЯ ТА
ВИРОБНИЦТВО

13 ПОМ'ЯКШЕННЯ
НАСЛІДКІВ ЗМІНИ
КЛІМАТУ

15 ЗАХИСТ
ЕКОСИСТЕМ СУШІ

**АДАПТУЙМОСЯ
ДО ЗМІН КЛІМАТУ
РАЗОМ**

**ПРИЄДНУЙСЯ
ДО СПІЛЬНОТИ
ЕКОСЕНС**

